

A BIZTONSÁG ÉS A GAZDASÁGI BIZTONSÁG INTERDEPENDENCIÁJA A XXI. SZÁZAD ELŐESTÉJÉN

Csabai György¹

A tanulmány a biztonság és a gazdasági biztonság kölcsönös függőségét taglalja.

A szerző rámutat a különböző országok esetében a hierarchikus és a gazdasági logikára alapuló gazdasági biztonságból eredő biztonság különbségeire, hátrányaira és előnyeire. Történelmi példákkal kerül alátámasztásra a Nyugaton és a Keleten választott logikai módszer.

A tanulmányban fellelhető számos következtetésekből és megállapításokból kiviláglik a közgazdasági logika eddigi eredményei és a biztonságot fokozó hatásai.

Globális változások. A biztonság és a gazdaság kapcsolódása egymáshoz

A közelmúltban a világban forradalmi jelentőségű változások mentek végbe. Ezek a világpolitikai változások a globális effektusaik révén – megítélésem szerint – az alábbi csoportosításban tükrözhetők:

Biztonsági szempontból megszűnt a bipoláris rendszer és kialakulóban van az új világrend. (1.sz.ábra)

Gazdasági vonatkozásban megtörtént Nyugat-Európa és Japán felemelkedése az Egyesült Államokhoz. Azonban továbbra sem csökkent az észak-dél közötti gazdasági különbség.

Katonai tekintetben feloszlott Varsói Szerződés utáni helyzetben az USA és a NATO előretolt védelemről áttért az előretolt jelenlétre.

---

1 Dr. Csabai György alezredes, a hadtudomány kandidátusa, HM Stratégiai Kutató Intézet főmunkatársa

Továbbá az USA elvesztette a tárgyalásokon korábban magához ragadott stratégiai kezdeményezést. A haderő- és fegyverzetcsökkentések felgyorsultak.

A rendszerváltozások folyamán Közép- és Kelet-Európában megszűntek a kommunista államformációk. Egyesült a két Németország és az továbbra is NATO tag maradt. Szétesett a Szovjetunió és a három balti ország visszanyerte szuverenitását.

A vallási fanatizmussal kapcsolatosan kitűnik az iszlám fundamentalizmus terjedése és egyre erőszakosabbá válása.

A különböző integrációs szervezetek létrehozásában Európában egy felgyorsult folyamatnak vagyunk a szemtanúi és a résztvevői. Megkezdődött az Európából korábban kiszakított államok reintegrálása.

Az előzőleg felsorolt és még nem befejezett globális változások kiváltották **a jaltai, a párizsi, a helsinki, stb.** szerződéseken alapuló, úgynevezett *"volt stabil világrend"* kérdéskörének másfajta módon és úton történő megközelítését.

A biztonsági miliő révén **a biztonságpolitikában és a katonai stratégiában** az átalakult területeket *2.sz.ábrán* szemléltetem.

Csak emlékeztetni szeretnék arra, hogy a hidegháború, azaz a szembenállás érájában a politikát, a gazdaságot és a katonai kérdéseket külön-külön rendszerként kezeltük, illetve fogtuk fel. Pedig akkor is látható volt, hogy a gazdaság fejlődik a maga módján és kevésbé törődik a politikával vagy a védelemmel.

A katonai vezetés sem érezte annak szükségességét, hogy szót értsen a diplomatákkal, netán a gazdasági szakértőkkel. De ez fordítva is érvényes volt.

Ma azonban az információs forradalom *"gyümölcsei"* jóvoltából egyre több szó esik a biztonságról. Így elsődlegesen a biztonság politikai, gazdasági és védelmi dimenziójáról.

Előjáróban még szeretném elővezetni azt a feltételezésemet, hogy a **biztonság és a gazdaság** az alábbi három fő területen vagy módon kapcsolódik szorosan egymáshoz:

Az első vagy ezek egyike az a terület, amit gazdasági biztonságnak nevezhetünk. A második terület a biztonságnak a közgazdasági eszközökkel történő kezelése, vagy a védelem finanszírozása. A harmadik terület pedig nem más, mint a gazdasági viszonyoknak és kapcsolatoknak a biztonsághoz való kötődése.

A következőkben tekintsük át a három kérdéskört.

1. Gazdasági biztonság

A dolgozat tárgyának megfelelően jelen esetben a **biztonság** – szűkebb értelmezésem szerint – **egy állam függetlenségének megőrzése egy másik állam agressziójával vagy nyomásával szemben.** Vagyis a biztonság nemcsak a nemzeti terület megvédését és megőrzését jelenti egy támadással vagy behatolással szemben, hanem a nemzetnek azt a kvalitását is, hogy fenntartja és folytatja a nemzeti életet, függetlenül minden külső fenyegetéstől és nyomástól.

Az olvasó előtt közismert, hogy a nemzetközi kapcsolatokban a **fenyegetés és a nyomásgyakorlás leggyakoribb és legismertebb eszköze a katonai erő.** Amelyre akkor kerül sor, ha a politikai, diplomáciai és gazdasági lépések hatástalanok maradnak. De leggyakrabban erre a célra gazdasági eszközöket, módszereket (olajfegyver, gabonafegyver, technológiai stop, stb.) is felhasználnak. Így volt ez a történelem során több esetben is.

A nemzetközi szankciókkal kapcsolatos nemzetközi szabályokat többek között az ENSZ Alapokmány VII. fejezet 41. cikke tartalmazza. Vagyis *"A Biztonsági Tanács határozza meg, hogy milyen fegyveres erők felhasználásával nem járó rendszabályokat kíván foganatosítani abból a célból, hogy határozatainak érvényt szerezzen és felhívja az Egyesült Nemzetek tagjait arra, hogy ilyen rendszabályokat alkalmazzanak. Ilyeneknek tekintendők a gazdasági kapcsolatok, a vasúti, tengeri, légi, posta, távíró, rádió és egyéb forgalom teljes vagy részleges felfüggesztése, valamint a diplomáciai kapcsolatok megszakítása"* (kiemelés tőlem).

A gazdasági nyomásgyakorlás módszerével, főként a kereskedelmi korlátozások alkalmazásával kívánták az egyes országok a más országoknak az egészséges működését megzavarni. Vagyis a valóságban a társadalom veszélyeztetésével és a politikai ráhatással kiegészítve az egyes államok biztonságát kívánták gazdasági úton, gazdasági nyomással aláásni.

Az olyan kirívó eseteket kivéve, mint amikor Irak agressziót hajtott végre 1990-ben Kuvait ellen és azzal a nemzetközi normákat súlyosan megsértette - az általánossá váló (kiszélesedő) gazdasági szankcióktól nem várható el a nagyobb hatékonyság. Hiszen a világ közvéleménye általában nem támogatja az ilyen gazdasági szankciókat. És az is előfordult, hogy a szankciókat kijátszák, megkerülik.

A gazdasági szankciók (például embargók) Olaszország, Németország, Japán, Kína, Izrael, Irak esetében (eltérő időpontokról van szó) az anyagi veszteség okozáson túl nem vezettek az azonnali összeomláshoz. Sőt az is előfordult, hogy a szankciókat alkalmazókat érte nagyobb költségvesztés.

A szankciók csak akkor okozhatnak nagyobb gondot, ha az állam egyoldalú függőségbe került a piactól vagy a szállítóktól.

Az egyoldalú gazdasági és külkereskedelmi függőség veszélyének elhárítására vagy csökkentésére két módszer is rendelkezésre állhat. Az első módszer szerint több forrásra és több szállítóra kell támaszkodni. Míg a második módszer alapján úgy is lehet csökkenteni a függőséget, hogy saját forrást kell képezni.

Az első módszer az ésszerű, a második módszer pedig növeli a költségeket. De lehetőség mutatkozik arra is, hogy a legfontosabb nyersanyagokból bizonyos mértékben készleteket (stratégiai, vállalati, stb.) képezzenek. Ez már felkészülés arra az esetre, ha a forrás-lehetőségek elvágásra kerülnek, avagy a létfontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférést és a szállítást megnehezítik vagy ellehetetlenítik.

Számomra úgy tűnik, hogy a gazdasági szankciók önmagukban csak ritkán segítik a kitudózt politikai célok elérését. Ennek az oka pedig abban rejlik, hogy a gazdasági szankciókkal vagy kényszerrel okozott károk

– egy adott állam számára – nem olyan súlyosak és esetlegesen végzetesek, mint amelyeket a háború okozna.

A gazdasági nyomás a történelmi tapasztalatok alapján akkor volt sikeresebb, amikor az a katonai nyomással is párosult. Vizsgálataim szerint amikor egy állam háborúba lépett (vagy keveredett) az összeomlása nem azért következett be, mert haderejét a harcmezőn vereség érte, hanem azért, mert az állam gazdasága már nem bírta elviselni a katonai erőfeszítések költségkihatásait, a gazdasági támogatást.

Így volt Németország, Japán, az Osztrák-Magyar Monarchia és más országok esetében is.

Ezek után szükséges azt is kihangsúlyozni – a félreértések elkerülése végett –, hogy a gazdasági biztonság a hadiállapot során életfontosságúvá válhat. De ez megfordíva is érvényes. Vagyis ahhoz, hogy a gazdasági nyomás sikeres legyen, katonai nyomással lehet (kell) kiegészíteni vagy alátámasztani. **Ezért előzetesen már most megállapítható** – de hangsúlyozom, csak szűk katonai érdekből fakadóan – **az, hogy a katonai biztonság vonatkozásában nagy jelentőséggel bír az önellátó gazdaság megléte.**

A katonai siker függvénye az önellátás, kezdve a nyersanyagoktól és a technológiáktól bezárólag. A vezető gazdasági országok – az USA, Németország, Japán, Nagy-Britannia, Franciaország – már a legfontosabb technológiákat monopolizálták.

Azt is fontosnak tartom leszögezni, hogy **az önellátásra (autarchiára) törekvő politika igen negatívan hat a biztonság más dimenzióira.** De erre a kérdésre később visszatérek.

Ezen kérdéskör lezárását egy történelmi példával szeretném elvégezni.

A következőkben bemutatom a szövetségesek és a tengelyhatalmak gazdasági biztonságát is jól tükröző gazdasági helyzetet, az 1941-es esztendőben:

Megnevezés	Nemzeti jövedelem milliárd dollárban	Világ ipari termelés % - a	Népesség millió fő
USA	66	32	130
Nagy-Britannia	22	9	46
Szovjetunió	17	19	170
Szövetségesek			
összesen	105	60	346
Németország	18	11	79
Olaszország	5	3	43
Japán	8	4	73
Tengelyhatalmak			
összesen	31	18	195

A táblázat adatai az elemzést és következtetések elvégzését megkönnyítik. Egyúttal rámutatnak a résztvevő országok gazdasági képességeire, az általuk viselt háború néhány sajátos jegyeire. Például a háború időtartamára, a harcok intenzitására, az ország kimerülésére, stb.

2. A biztonság közgazdasági eszközökkel való kezelése

Ahol a gazdaság elsődlegesen (be)kapcsolódik a biztonsághoz, az pedig az a terület vagy összekötő út, amely szerint a katonai védelemhez azaz a katonai biztonsághoz pénz szükséges. Akkor könnyebb egy országnak megvédenie magát, ha egyúttal erős gazdasággal rendelkezik és általában több pénzt tud fordítani a katonai biztonságára. Korábban már említettem, hogy egy ország a háborút vagy háborúkat mind a katonai vereség, mind a gazdasági kimerülés révén elvesztette, vagy a jövőben elvesztheti.

A kérdéskörnek igen gazdag irodalma van, ezért én csak az aktuálisan problematikus kérdéseket, illetve dilemmákat kívánom feldolgozni.

Az első ilyen kérdés az, hogy nem tudjuk, hogy milyen mennyiséget, sokat, vagy keveset fordítunk-e a védelmi kiadásokra. Ebben az esetben nem az abszolút védelmi kiadásról esik szó, vagyis, hogy ebben és ebben az évben ennyi és ennyi milliárd pénzegység került felhasználásra. Hanem a lényeg talán az, hogy a védelmi költségek a tulajdonságuknál fogva olyanok, mint a biztosítási alapfilozófia. Vagyis be(ki)fizetjük az összeget és ha szerencsénk van akkor segíti a biztonságot és a gyors vagyongyarápító tevékenységet. Valójában igen nehéz felmérni a kockázatot és azokból megállapítani védelmi költségek nagyságát. Növeli a bonyolultságot az is, hogy a védelmi tervezés időtartama és a védelmi eszközök rendszerbe állításának és rendszerben tartásának időhatára meglehetősen hosszú. **Az ésszerűen elégséges és ésszerűen biztonságos védelmi költségvetés kialakításánál ha túl alacsony összeget állapítanak meg, akkor az "kísértésbe" hozhatja a másik felet, és ha túl magas összeg kerül megállapításra, elfogadásra akkor az esetleg "fegyverkezési versenyt" indíthat el, melyet igen nehéz lesz később a nemzetközi és a hazai ellenőrzés alatt tartani.**

Talán nem érdektelen bemutatni azt az adatot, amelynek alapján a NATO európai tagállamai a Varsói Szerződés fennállása időszakában a GDP 3,2-3,6 százalékát, az USA 5,1-6,8 százalékát költötte katonai kiadásokra.

A kelet-európai országokban végbement rendszerváltozások lehetővé teszik majd a tényleges védelmi költségek megállapítását, egyúttal azt is, hogy a gazdaság számára melyek a tényleges védelmi költségek, kiadások.

A másik kérdés az, hogy a védelem tulajdonképpen kollektív nemzeti jótétemény (régen a királyok és császárok kötelessége volt annak a biztosítása). Ez azt is jelenti, hogy **a védelmi kiadásokat (a katonai költségvetést) mindig a politika legfelső szintjén határozták meg.**

A védelmi kiadások mértéke pedig függ(het) a gazdasági-pénzügyi lehetőségektől, a nemzeti félelmektől, a nemzeti hagyományoktól, stb.

A biztonság a valóságban nemzetközileg is kollektív jótétemény – a szövetség(ek) esetében.

Sőt a kollektív jótéteménynek a szövetségen kívül is lehetnek olyan haszonélvezői, akiknek előnyük származhat mások szövetségi rendszeréből.

Például Japán a csendes-óceáni térségben a GDP-jének csupán évi 1 %-át fordította és fordítja a védelmi kiadásokra. Teszi ezt anélkül, hogy a biztonsága csökkenne. Sőt, egyre növekszik. Lehet, ha Japán nagyobb összeget fordított volna védelmi kiadásokra, akkor a térségben a fegyverkezés beindításával elkezdődött volna a destabilizáció és fegyverkezési spirál-szindróma hatása. Így az a helyzet állt elő **a csendes-óceáni térségben, hogy a világ legnagyobb adósának katonai-védelmi ernyője nyújt katonai oltalmat a világ legnagyobb hitelezőjének.** Talán ez a tény is szerepet játszott a japán-csoda megvalósulásában. Ezért is válik aktuálissá a teherviselés újbóli elosztása a nemzetközi szintéren.

3. A gazdasági viszonyoknak és kapcsolatoknak a biztonsághoz való kötődése

Az erős gazdaság létrehozására irányuló (törekvés és) erő kifejtés az alapja lehet egy erős katonai védelemnek, de konfliktusba és összefüggésbe kerülhet azzal a lehetséges céllal, amit korábban **önellátásnak, azaz autarchiának** neveztem.

A volt Szovjetunióban a fennállásától fogva a széteséséig, de Kelet-Európa országaiban a II. világháború után közvetlenül néhány évtizedig jelen volt a gazdasági autarchiára való törekvés szándéka. Ez a gazdasági elszigeteltség több kárt, mint hasznot hozott a népeknek.

Ugyan a gazdasági biztonság szemszögéből az önellátás kívánatosnak tűnhet, de a világpiactól való távolmaradás viszonylagos gazdasági hanyatlást idéz elő, ami később alááshatja a biztonságot. A mai európai fejlődés várható perspektívája érdekében célszerű megvizsgálni a (köz)gazdaság és a biztonság egymásra való hatását. A gazdasági biztonság elérésére való törekvésnek egyik példája a már említett Japán, a másik az Egyesült Államok, a harmadik a volt Szovjetunió.

Az összeurópai fejlődési perspektíva kiinduló pontjait a Marschall Tervvel és az Európai Közösséggel kapcsolatos tapasztalatok képezhetik.

Figyelemre méltó, hogy a Marschall Terv és az Európai Közösség vonatkozásában vagyis mind a kettő esetben **a biztonsági problémák gazdasági megoldásáról volt és van ma is szó. A Marschall Terv fő célkitűzését az országok belső politikai stabilitásának biztosítása képezte.** Az eredmény ismert. Ma – véleményem szerint – emígy összegezhető röviden a konklúzió: a gazdasági növekedés (GN)nélkül nincs politikai stabilitás és (PS) politikai stabilitás nélkül nincs biztonság. (B)

Ez képletben a következőképpen fejezhető ki:

GN   →   PS   →   B

Visszatérve a Marschall Tervhez, a segítségével sikerült a rombadólt nyugat-európai országok gazdaságát lábra állítani, növekedési pályára irányítani és a politikai stabilitás elérése után a biztonságot elérni és szavatolni.

A Marschall-segélyben részesülők – politikai feltételként elfogadták, hogy – liberalizálják kereskedelmüket, rugalmas gazdasági modellt alakítanak ki és megnyitják gazdaságaikat egymás előtt.

Ez a folyamat tovább tökéletesedett az **Európai Közösség** létrehozásával. Az Európai Közösség, **Európai Unió** elődje előmozdította a kereskedelmi kapcsolatok dinamikus fejlődését és az integráció új szintjét érte el. Egy sor új intézményt hozott létre a viták rendezése és az előrelépés érdekében. A közösség felett az atomernyőt az USA biztosította és biztosítja. A NATO biztonságpolitikájának összetevőit a *3.sz.ábra* szemlélteti.

Talán szükséges kiemelni és taglalni azokat az alapelveket, amelyekre az európai intézmények épültek. *Ezek a következők:* a gazdaságok nyitottsága és a szabadpiaci elvek. Ismét adódik egy fontos megállapítás. A

közösség, amely (köz)gazdasági elvekre épül, alapjaiban különbözik attól, amelyik biztonsági megfontolásokon alapszik.

A volt KGST és EK közötti különbségek eredetét, gyökerét és lényegét a fenti megállapításban kell keresni.

Visszatérve az önellátásra mint koncepcióra, már korábban említettem, hogy ellentétes a biztonsággal. A Nyugat általában az önellátásra törekvő rendszereket mindig az agresszió és a veszély képzetével társítja.

Ez a felfogás abból a tapasztalatból táplálkozik, amely szerint **a teljes (totális) gazdasági biztonságra való törekvés önmagában hordozza egy esetleges agresszió csíráit.** Ha egy adott ország nem rendelkezik mindazon forrásokkal, amelyekre szüksége van és ha nem akar másoktól függni, akkor az egyetlen megoldás az, ha a szükséges forrásokat a nemzeti területek kiterjesztésével (okkupáció, anexió, sb.) biztosítja.

Ez talán azt is jelenti, hogy **az önellátás olyan felépítmény, amely mások megfélemlítéséhez kapcsolódik.** Ugyanis a teljes önellátás lehetővé teheti a más országok érdekei elleni katonai műveleteket és gazdaság-pénzügyi tranzakciókat. Ezzel szemben **a nyitott gazdaság bizalmat áraszt a felek felé és ezért bizalomerősítő tényezőnek mondható.**

Ily módon egy látszólag önmagának szokatlanul ellentmondó helyzet áll fenn a gazdasági logika és katonai stratégiai logika területein.

Ha egy ország kísérletet tesz, hogy olyan erőssé tegye magát, hogy senkitől se féljen, vagyis megkísérli az abszolút biztonság elérését, ezáltal – mások ellenséges reakciója révén éppenséggel csökkenti a biztonságát. Ezzel együtt a gazdasági biztonságra való törekvés az önellátás elérése révén ugyancsak aláássa a biztonságot. **Mert azzal gyengíti a gazdaságot, hogy nem élvezzi az interdependenciának a biztonságból fakadó előnyeit.** Szerény nézetem szerint **mindkét területen az abszolút biztonság keresése és az elérésére való törekvés destabilizáló hatású.** A biztonság legjobb receptje lehet a kölcsönös sebezhetőség bizonyos szintje. Ez pedig a közös alapja a párbeszédnek, a gazdasági és a katonai együttműködésnek.

A következőkben szeretnék rámutatni arra a logikai ellentmondásra, amely szerint a katonai stratégia, azaz a háború logikája és a közgazdaságtan logikája teljesen eltérő jegyeket, vonásokat foglalnak magukban.

A katonai stratégia és a háború belső logikája szerint:

- 1.) a katonai hadműveletek elkerülhetetlenül negatív hozamúak, hozadékuk a költség-ráfizetés;
- 2.) a katonai szervezetek hierarchikus felépítésűek és centralizáltak;
- 3.) a katonai tevékenységek összességében kényszerítő erejűek.

A közgazdaságtan belső logikája alapján:

- 1.) A gazdasági tranzakciók pozitív hozamúak, hozadékuk a jövedelem;
- 2.) A gazdasági szervezetek decentralizáltak és versenyeznek egymással;
- 3.) A gazdasági tevékenységük szerződéseken alapulnak.

A második világháború befejezése után a romokban heverő Nyugat-Európa a **gazdasági logikát** választotta. A Szovjetunió a **katonai vonal** mentén szerveződött. A központosított döntéshozás és a hierarchikus felépítés jellemezte. A katonai értékeket többre becsülték, mint a civil társadalom erényeit. A Szovjetunió szövetségesei a kezdeti másolás után *elkezdtek a saját útjukat járni*. Ennek ellenére a hatástalan tervgazdasági modellek bukása és még számos ok miatt a köztük és a nyugati mintájú ipari államok között meglévő fejlődési távolság megmaradt.

A szovjet társadalom pedig a maga nemében nem volt sem "civil", sem pedig "polgári" társadalom. Valójában a szovjet vezetés **militarizálta** az egész gazdaságot – mintha állandó háborúban lenne és a volt szovjet fegyveres erők mindenben elsőbbséget élveztek. Vagyis a szovjet birodalmon belüli, de szövetségeseivel való kapcsolata is az ún. **politikai és katonai kényszeren alapultak**.

A Szovjetunió szétesésével az utódállamok a problémáikat egy volt katonai hatalomtól örökölték és **ez a mai gondjaik alapvető forrása**.

A katonai biztonság szempontjából egy ország nagysága (vagy mérete) fontos tényező. Az önellátás pedig esetleg vonzó. Azonban egy bizonyos ponton túl a nagyobb méret csökkentő hatást gyakorol a politikai kohézióra. Ráadásul egy hatalmas országot centralizáltan igazgatnak és központilag ellenőriznek mindent, akkor az – a történelmi tapasztalatok alapján, lásd Osztrák-Magyar Monarchia, cári Oroszország, volt Szovjetunió, stb. – a gazdasági és a politikai csőd felé vezet, és ezek a tényezők károsak a biztonságra.

A volt Szovjetunió gazdasági összeomlásában jelentős szerepet játszottak a **következő tények.**

A bruttó társadalmi össztermék 20-30 %-át katonai kiadásokra fordították. Az USA szinte beláthatatlan technológiai előnyt vívott ki magának. Nem tudott bekapcsolódni a Japán által vezérelt kelet-ázsiai gazdasági felemelkedésbe. Nyugat-Európában pedig teljesen megújult az Európai Közösség gazdasági mechanizmusa, és ebből is kimaradt.

Kiderült – az új gondolkodásmód kezdetével –, hogy **a biztonság**nak **a katonai eszközökkel való elérése** kudarcra van kárhozthatva. Ebben a világhelyzetben, az óriási méretű szovjet fegyveres erők és a mögötte lévő védelmi ipari infrastruktúra és -komplexum feleslegessé vált. A beléjük fektetett mérhetetlen mennyiségű pénz feleslegesnek és az ablakon kiszórtnak bizonyult. Vagyis nem biztonságot, sőt nem a vagyongyarapodást vagy a kincsképzést szolgálták. Az utódállamok biztonságát már más mércével kell mérni.

Mivel az előbb megállapítottam azt, hogy a biztonság

nek a katonai eszközökkel való elérése évtizedünkben sem, de a XXI. században sem lesz járható út, ezért **a viszonylagos gyengeség a jövőben nagyobb biztonságot eredményezhet, mint az abszolút katonai erő.**

Ebből következik **az a megállapításom, hogy a katonai stratégiai gondolkodásból határozottan el kell mozdulni a (köz)gazdasági logika irányába.**

A Nyugat, élén az USA-val, a volt Szovjetunió utódállamai irányába a gazdasági logika bizonyos tendenciáit alkalmazhatja, becsúsztatva azokba a katonai viszonyokat. Ez a megkötött szerződések újrakötését jelenti, és ez képezi majd a jövő új stratégiai és gazdasági környezetét. Tudjuk,

hogy a gazdasági kérdések is jelentős szerepet játszottak a többi volt szocialista országban végbement változásokban.

A jövőben a gazdaság az új stabilitás megteremtésében is meghatározó szerephez jut. Elősegíti a jó államközi kapcsolatok kialakítását és fenntartását.

Az átalakuló Nyugat-Európa alapvető intézményeibe való integrálódás segíti megteremteni – hazánkban is – a biztonságot. De a nyugati országoknak meg kell nyitniuk gazdaságaikat a volt szocialista országok gazdaságai előtt. A Nyugat segélynyújtása **elengedhetetlen.** Ennek a szükségességnek a felismerése **késésben** van. A megvalósításkor pedig az várható, hogy a Nyugat a gazdasági erőfeszítéseket biztonsági összefüggésbe helyezi. A megsegítésre váró országok már elvesztették biztonságukat. De az új kölcsönös gazdasági sebezhetőség és függés hozzájárulhat a biztonsághoz, annak újra eléréséhez.

Befejezésül hangsúlyozom, hogy *a háborús időszaki, az önellátásra alapuló és épülő gazdasági rendszer kevésbé képes a béke megőrzésére és a biztonság elősegítésére.* Az a gazdasági biztonság, amelyik a maga nemében sajátos biztonságot jelent a gazdasági fenyegetettséggel és az esetleges gazdasági hadviseléssel szemben, számomra úgy tűnik, hogy inkább aláássa, minthogy erősítené a biztonságot.

A vizsgálataim alapján és megítélésem szerint **a biztonság növelésének a lehető legjobb módja, útja a kölcsönös gazdasági függés bizonyos szintjének felvállalása.**

Ehhez pedig olyan **társadalmi környezetre van szükség,** amelyik a demokráciára, az emberi jogok biztosítására, a szabad vállalkozás lehetőségére és a piaccgazdaságra épül.

Hiszen az országok közötti nyitottság, a kiszámíthatóság, a bizalom, az egymás átvilágíthatósága és az egymásrautaltság, azaz a kölcsönös függőség a biztonság növelésének fundamentuma, *amelynek alapján szabad belépni a XXI. századba.*

Felhasznált irodalom

- 1.) *Szita János*: A nemzetközi gazdasági biztonságról Magyar Tudomány 1990. 12.szám
- 2.) *Dr. Csabai György*: A biztonság és biztonságpolitika gazdasági dimenziója. Új Honvédségi Szemle 1991. 3. szám
- 3.) *Dr. Csabai György*: A biztonság, az integráció és a konfliktus. Új Honvédségi Szemle 1994. 3. szám
- 4.) *S.J. Deitchman*: Beyond The Thaw A New National Strategy 1991. by Wiesview Press, Inc.
- 5.) *C.C. A. Blanktestijn*: The Logistic Challenge, Part 1. Medical Corps International, Vol. 6. No. 3/91.
- 6.) *Tőkés Rudolf*: Közép-Európa fiatal demokráciái (Együttműködés - Rivalizálás - Együttélés) Valóság 91/9.
- 7.) The Soviet Economy Under Gorbachev Editor Reiner Weichard: Colloquim 20-22 March 1991. Brussels
- 8.) The Western Union and NATO Building a European Defence Identity Within the context of Atlantic Solidarity Alfred Cahen, Copyright 1989 Brassey's (VK) Ltd.

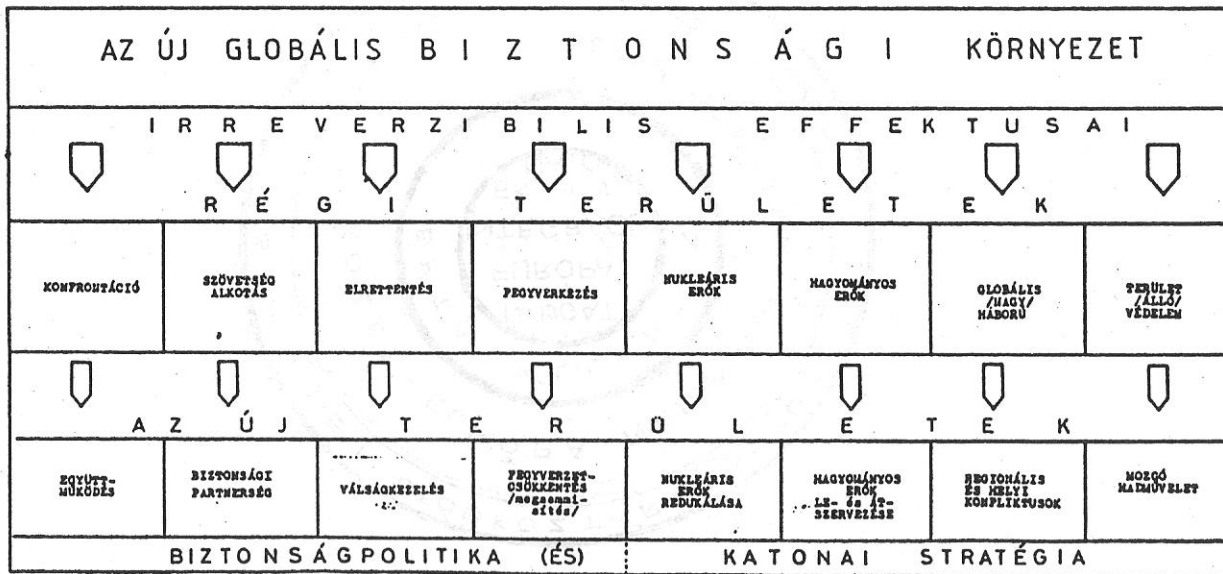
A BIPOLÁRIS VILÁGREND UTÁNI
EURÓPA - KÉP

1. sz. ábra

A BIZTONSÁGPOLITIKA ÉS A KATONAI STRATÉGIA ÁTALAKULT /MÓDOSULT/
TERÜLETEI
/ NEMZETKÖZI TAPASZTALATOK ALAPJÁN /

2. sz. ábra

- Megjegyzés:**
1. A változások a biztonság valamennyi dimenziójában végbementek vagy végbemennek és folytatódhatnak.
  2. A globális szembenállás (Kelet-Nyugat reláció) megszűnése miatt a változások irányai is módosultak.

A NATO BIZTONSÁG POLITIKÁJÁNAK ÖSSZETEVŐI

